

MiIR/H/22(1)/07/15

Minister Infrastruktury i Rozwoju

**Wytoczne w zakresie sposobu korygowania i odzyskiwania
nieprawidłowych wydatków oraz raportowania nieprawidłowości
w ramach programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020**

(ZATWIERDZAM)

-/-

**Maria Wasiak
Minister
Infrastruktury
i Rozwoju**

Warszawa, 20 lipca 2015 r.

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Rozdział 1 – Podstawy prawne	5
Podrozdział 1.1 – Podstawa prawna wydania wytycznych	5
Podrozdział 1.2 – Najważniejsze akty prawne i dokumenty regulujące kwestię korygowania nieprawidłowych wydatków	5
Rozdział 2 – Zakres wytycznych.....	6
Rozdział 3 – Definicje.....	6
Rozdział 4 – Warunki ogólne	9
Rozdział 5 – Definicja nieprawidłowości i źródła informacji o nieprawidłowościach	11
Podrozdział 5.1 – Źródła informacji o nieprawidłowościach.....	11
Rozdział 6 – Sposoby postępowania z nieprawidłowościami.....	13
Podrozdział 6.1 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu	13
Podrozdział 6.2 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność	14
<i>Sekcja 6.2.1 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o płatność</i>	<i>14</i>
<i>Sekcja 6.2.2 – Stwierdzenie nieprawidłowości w trakcie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność</i>	<i>15</i>
Podrozdział 6.3 – Nieprawidłowości stwierdzone po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność	17
Rozdział 7 – Obliczanie wysokości korekty finansowej	17
Rozdział 8 – Odzyskiwanie środków i skutki nieprawidłowości dla beneficjentów	19
Podrozdział 8.1 – Procedura odzyskiwania środków wskazana w art. 207 ufp	19
Podrozdział 8.2 – Postępowanie z nieprawidłowo lub nieterminowo rozliczonymi zaliczkami	21
Podrozdział 8.3 – Skutki stwierdzenia nieprawidłowości dla beneficjentów.....	22
Podrozdział 8.4 – Rejestr podmiotów wykluczonych.....	23
Rozdział 9 – Obliczanie odsetek od kwot podlegających zwrotowi oraz z tytułu nierozliczonych zaliczek	23

Rozdział 10 – Nieprawidłowość indywidualna niezawiniona przez beneficjenta – procedura dokonywania korekty finansowej	24
Rozdział 11 – Nieprawidłowość systemowa – procedura dokonywania korekty finansowej.....	25
Rozdział 12 – Odpowiedzialność za proces korygowania wydatków.....	26
Rozdział 13 – Korekta finansowa a rozliczenia z Komisją Europejską	27
Rozdział 14 – Ogólne zasady raportowania nieprawidłowości	27

Wykaz skrótów

Użyte w niniejszych wytycznych skróty oznaczają:

- a) CBA – Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- b) EWT – Europejska Współpraca Terytorialna,
- c) IA – Instytucja Audytowa,
- d) IC – Instytucja Certyfikująca,
- e) IMS – ang. Irregularity Management System – system informatyczny uruchomiony i administrowany przez Komisję Europejską, za pomocą którego informacje o nieprawidłowościach przekazywane są przez państwa członkowskie do KE,
- f) IP – Instytucja Pośrednicząca,
- g) IW – Instytucja Wdrażająca,
- h) IZ – Instytucja Zarządzająca,
- i) KE – Komisja Europejska,
- j) KEWT – Koordynator EWT,
- k) KK – Krajowy Kontroler,
- l) MF-R – komórka organizacyjna Ministerstwa Finansów właściwa w zakresie przekazywania do KE informacji o nieprawidłowościach w wykorzystaniu środków pochodzących z funduszy polityki spójności,
- m) NIK – Najwyższa Izba Kontroli,
- n) OLAF – Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych,
- o) PO – program operacyjny,
- p) WS - Wspólny Sekretariat,
- q) UZP – Urząd Zamówień Publicznych.

Rozdział 1 – Podstawy prawne

Podrozdział 1.1 – Podstawa prawna wydania wytycznych

- 1) Niniejsze wytyczne zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378).
- 2) W przypadku programów EWT, w zakresie nieuregulowanym w przepisach prawa, postanowienia niniejszych wytycznych mają zastosowanie, o ile w dokumentach programowych nie przewidziano innych szczegółowych rozwiązań.

Podrozdział 1.2 – Najważniejsze akty prawne i dokumenty regulujące kwestię korygowania nieprawidłowych wydatków

- 1) Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE z 2010 r. C 83 z 30.03.2010), którego art. 325 obliguje Państwa Członkowskie do ochrony interesów finansowych UE.
- 2) Konwencja w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich z dnia 26 lipca 1995 r. (Dz. Urz. C 316 z 27.11.1995), dotycząca ochrony budżetu UE przed nadużyciami finansowymi, zwana dalej Konwencją w sprawie ochrony interesów finansowych WE.
- 3) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013), zwane dalej **rozporządzeniem ogólnym**.
- 4) Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu

Spółecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (Dz. Urz. L 138, 13.5.2014), zwane dalej **rozporządzeniem delegowanym**.

- 5) Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U.poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378), zwana dalej **ustawą**.
- 6) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 z późn. zm.), zwana dalej **ufp**.

Rozdział 2 – Zakres wytycznych

- 1) Niniejsze wytyczne przedstawiają sposób postępowania w zakresie korygowania wydatków, w tym w szczególności ustalania i nakładania korekt finansowych, a także odzyskiwania środków nieprawidłowo wydatkowanych w procesie realizacji projektów i wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych ze środków funduszy polityki spójności Unii Europejskiej.
- 2) Wytyczne dotyczą określenia sposobu postępowania instytucji zarówno w przypadku korekt finansowych nakładanych na beneficjentów, jak i na instytucje uczestniczące w systemie wdrażania funduszy unijnych. Zasadniczą część wytycznych stanowi jednak opis sposobu postępowania instytucji w sytuacji stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnej. Nieprawidłowości systemowe zostały w niniejszych wytycznych potraktowane jako przypadek szczególny.
- 3) Wytyczne zawierają również podstawowe informacje na temat postępowania ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w zakresie ich rejestrowania i raportowania do KE.

Rozdział 3 – Definicje

- 1) Następujące terminy użyte w wytycznych oznaczają:
 - a) Działania korygujące – pomniejszenie kwoty wydatków kwalifikowalnych zawartych we wniosku beneficjenta o płatność¹ o kwotę wydatków nieprawidłowych w sytuacjach opisanych w Rozdziale 6, Podrozdziale 6.2 lub nałożenie korekty finansowej, o czym mowa w Podrozdziale 6.3.

¹ W przypadku programów EWT, ilekroć w dokumencie jest mowa o wniosku beneficjenta o płatność, rozumie się przez to wniosek częściowy beneficjenta składany do KK, chyba że w wytycznych zaznaczono, że kwestia dotyczy wniosku o płatność z całego projektu, składanego do WS.

- b) Fundusze polityki spójności – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności;
- c) Korekta finansowa – zgodnie z art. 2 pkt 12 ustawy, jest to kwota, o jaką pomniejsza się współfinansowanie UE dla projektu lub programu operacyjnego w związku z nieprawidłowością indywidualną lub systemową. Ilekroć w niniejszych wytycznych jest mowa o korekcie, należy przez to rozumieć korektę finansową, o której mowa w niniejszym punkcie.
- d) Nadużycie finansowe – zgodnie z art. 1 Konwencji w sprawie ochrony interesów finansowych WE jest to jakiegokolwiek umyślne działanie lub zaniechanie naruszające interesy finansowe Wspólnot Europejskich w odniesieniu do wydatków, polegające na:
 - i) wykorzystaniu lub przedstawieniu fałszywych, nieścisłych lub niekompletnych oświadczeń lub dokumentów w celu sprzeniewierzenia lub bezprawnego zatrzymania środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - ii) nieujawnieniu informacji, mimo istniejącego obowiązku w tym zakresie, w celu sprzeniewierzenia lub bezprawnego zatrzymania środków z budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty Europejskie lub w ich imieniu,
 - iii) niewłaściwym wykorzystaniu takich środków do celów innych niż te, na które zostały pierwotnie przyznane;
- e) Nieprawidłowość indywidualna – poprzez nieprawidłowość indywidualną należy rozumieć nieprawidłowość, o której mowa w art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego, tj. każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie funduszy polityki spójności, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem.
- f) Nieprawidłowość systemowa – zgodnie z art. 2 pkt 38 rozporządzenia ogólnego, jest to każda nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach projektów i jednocześnie taka, która jest konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym nieprawidłowość

polegająca na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z rozporządzeniem ogólnym oraz przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy.

- g) Niekwalifikowalny wydatek – definicja wydatku niekwalifikowalnego została zawarta w *Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020*.
- h) Nieprawidłowy wydatek – oznacza nieprawidłowość, o której mowa w art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego.
- i) Podejrzanie nadużycia finansowego - w rozumieniu niniejszych wytycznych jest to nieprawidłowość, która prowadzi do wszczęcia postępowania administracyjnego lub sądowego na poziomie krajowym w celu stwierdzenia zamierzonego działania, w szczególności nadużycia finansowego przywołanego w lit. d.
- j) Podmiot gospodarczy – zgodnie z art. 2 pkt 37 rozporządzenia ogólnego jest to każda osoba fizyczna lub prawna lub inny podmiot biorący udział we wdrażaniu pomocy z funduszy polityki spójności, z wyjątkiem państwa członkowskiego wykonującego swoje uprawnienia władzy publicznej.²
- k) Poważny defekt w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli – zgodnie z art. 2 pkt 39 rozporządzenia ogólnego oznacza defekt, dla którego wymagane jest istotne usprawnienie w systemie, narażający fundusze polityki spójności na znaczne ryzyko wystąpienia nieprawidłowości i którego istnienie jest niezgodne z opinią audytową bez zastrzeżeń o funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli.
- l) Wstępne ustalenie administracyjne lub sądowe – w rozumieniu niniejszych wytycznych oznacza wstępną ocenę pisemną wykonaną przez właściwy podmiot administracyjny lub sądowy, stwierdzającą na podstawie konkretnych faktów istnienie nieprawidłowości, bez uszczerbku dla możliwości późniejszego skorygowania lub wycofania wniosku dotyczącego istnienia nieprawidłowości w następstwie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania administracyjnego lub sądowego.³

² Takie zdefiniowanie podmiotu gospodarczego wyraźnie wskazuje, że nie chodzi jedynie o beneficjenta, lecz również inne osoby lub podmioty uczestniczące w realizacji projektu, np. podwykonawców.

³ Za podmiot administracyjny uważa się również instytucje pełniące funkcje IP, IW lub WS, które nie są organami administracji państwowej ani samorządowej. Wstępne ustalenie może mieć formę: wyniku kontroli lub innego dokumentu kończącego kontrolę lub audyt, dokumentu sporządzanego w wyniku weryfikacji dokumentacji (np. weryfikacji wniosku o płatność lub wniosku o dofinansowanie), notatki urzędowej

m) Zamówienie publiczne - definicja zamówienia publicznego została zawarta w *Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020*.

Rozdział 4 – Warunki ogólne

- 1) Zgodnie z przepisami rozporządzenia ogólnego, Państwo Członkowskie jest zobowiązane do zapobiegania powstawaniu nieprawidłowości i ich wykrywania, dokonywania korekt finansowych i odzyskiwania kwot nienależnie wypłaconych wraz z odsetkami z tytułu zwrotu tych kwot po terminie oraz, w razie potrzeby, do prowadzenia innych działań naprawczych w związku z popełnionymi nieprawidłowościami.
- 2) **Zapobieganie nieprawidłowościom** polega przede wszystkim na zaprojektowaniu systemu zarządzania i kontroli zgodnie z przepisami unijnymi, które zostały tak skonstruowane, by zapewnić efektywne i zgodne z obowiązującymi przepisami wykorzystanie środków pochodzących z budżetu UE. Zasadniczym elementem sprawnego funkcjonowania tego systemu jest zapewnienie zaplecza ludzkiego o odpowiednich kwalifikacjach. Ponadto, istotną rolę odgrywają działania informacyjne oraz edukacyjne skierowane do beneficjentów, w szczególności w zakresie zasad kwalifikowalności wydatków.
- 3) **Wykrywanie nieprawidłowości** ma miejsce przede wszystkim podczas szeroko pojętych kontroli wdrażania programów operacyjnych, tj. przede wszystkim podczas kontroli dokumentacji projektu (np. kontrola ex-ante i ex-post zamówień publicznych), weryfikacji wniosków o płatność przedkładanych przez beneficjenta oraz kontroli na miejscu realizacji projektów prowadzonych przez różne podmioty, w tym w szczególności IZ, IP, IW, KK, WS, a także IA i UZP. Ponadto, w szczególności w przypadku przedsięwzięć, których realizacja rozpoczęła się przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu, błędy mogą być wykrywane na etapie oceny wniosków o dofinansowanie projektu bądź w trakcie kontroli, o których mowa w art. 22 ust. 3 i ust. 4 ustawy, a więc przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu.
- 4) **Stwierdzenie wystąpienia nieprawidłowości** (tj. dokonanie tzw. *wstępnego ustalenia administracyjnego lub sądowego*) wiąże się z koniecznością podjęcia działań korygujących, polegających na pomniejszeniu wydatków kwalifikowalnych we wniosku

lub służbowej, innego dokumentu sporządzanego w procesie zarządzania i kontroli środków z UE, postanowienia o wszczęciu postępowania przez organy ścigania, orzeczenia sądu.

beneficjenta o płatność lub na nałożeniu korekty finansowej. Ponadto należy dokonać oceny czy nieprawidłowość wymaga zgłoszenia do KE.

- 5) Podstawą prawną do nałożenia korekty finansowej są przepisy rozporządzenia ogólnego, ustawa oraz umowa o dofinansowanie projektu, w której beneficjent zobowiązuje się realizować projekt zgodnie z odpowiednimi przepisami unijnymi, krajowymi, w tym w szczególności z ustawą oraz wytycznymi, o których mowa w art. 2 pkt 32 ustawy.
- 6) Celem korekty finansowej jest doprowadzenie do sytuacji, w której 100% wydatków objętych wnioskiem o płatność, skierowanym do KE, będzie zgodnych z regulacjami UE i krajowymi. W odniesieniu do projektu korekta wiąże się z obniżeniem kwoty współfinansowania UE przyznanej temu projektowi. Kwota korekty może zostać ponownie wykorzystana w ramach danego programu, jednakże nie może zostać przeznaczona na projekt, który był przedmiotem korekty.
- 7) W przypadku, gdy mamy do czynienia z nieprawidłowością systemową, dokonanie korekty polega na zmniejszeniu wkładu unijnego dla PO. Jednakże, gdy korekta finansowa nie dotyczy całego programu, kwota korekty może zostać ponownie wykorzystana na dany PO, z wyłączeniem projektów dotkniętych nieprawidłowością systemową.
- 8) **Odzyskiwanie** nieprawidłowo wydatkowanych środków polega na podjęciu działań zmierzających do tego, by beneficjent zwrócił nieprawidłowo wydatkowane środki lub by zostały one potrącone z kolejnych płatności na rzecz beneficjenta.
- 9) **Działania naprawcze** polegają na likwidacji skutków nieprawidłowości, które mogą mieć wymiar nie tylko finansowy. Poza skorygowaniem nieprawidłowych wydatków należy, gdy jest taka potrzeba, podjąć też inne działania. Są one uzależnione od rodzaju stwierdzonej nieprawidłowości i mogą polegać np. na zapewnieniu beneficjentom lepszej informacji nt. wydatków kwalifikowalnych, podniesieniu kwalifikacji pracowników zajmujących się wdrażaniem programu operacyjnego, zintensyfikowaniu działań kontrolnych. Działania naprawcze należy podjąć możliwie szybko po stwierdzeniu nieprawidłowości.

Rozdział 5 – Definicja nieprawidłowości i źródła informacji o nieprawidłowościach

- 1) Definicja nieprawidłowości indywidualnej wskazana w Rozdziale 3 obejmuje trzy zasadnicze przesłanki, które muszą zaistnieć jednocześnie, aby można było mówić o wystąpieniu nieprawidłowości, tj.:
 - a) naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego,
 - b) działanie lub zaniechanie podmiotu gospodarczego oraz
 - c) realna albo potencjalna szkoda dla budżetu UE, polegająca na finansowaniu ze środków tego budżetu nieuzasadnionego wydatku.
- 2) Poprzez naruszenie prawa należy rozumieć nie tylko naruszenie przepisów aktów prawnych, takich jak ustawy czy rozporządzenia, ale również zasad określonych w dokumentach, których obowiązek stosowania wynika z umowy o dofinansowanie projektu, decyzji o dofinansowaniu projektu lub kontraktu terytorialnego.
- 3) Istotnym elementem definicji nieprawidłowości jest pojęcie szkody dla budżetu UE, która może być szkodą realną (gdy nieprawidłowość ma szkodliwy wpływ na budżet UE, tj. gdy nieprawidłowość została wykryta po sfinansowaniu nieprawidłowego wydatku ze środków polityki spójności) albo tylko potencjalną (gdy nieprawidłowość może mieć szkodliwy wpływ na budżet UE). Zaistnienie szkody potencjalnej jest wystarczające, by można było stwierdzić wystąpienie nieprawidłowości. Ze szkodą potencjalną mamy do czynienia wówczas, gdy nie doszło do sfinansowania nieprawidłowego wydatku ze środków polityki spójności, lecz istniało takie ryzyko, gdyby nieprawidłowość nie została wykryta przed wypłatą tych środków.
- 4) Analiza powyższych składników definicji nieprawidłowości w odniesieniu do każdego przypadku jest dokonywana przez właściwą instytucję systemu wdrażania na podstawie informacji własnych lub otrzymanych od innych instytucji uprawnionych do kontroli, a także innych podmiotów, skutkujących możliwością wykrycia nieprawidłowości.

Podrozdział 5.1 – Źródła informacji o nieprawidłowościach

- 1) Podstawowym źródłem informacji o nieprawidłowościach są różnego rodzaju kontrole prowadzone przez następujące podmioty:
 - a) instytucje systemu wdrażania poszczególnych programów operacyjnych, tj.: IZ, IP i IW prowadzące odpowiednio kontrole projektów (w tym m.in. weryfikacje

wydatków, kontrole projektów na miejscu) lub kontrole systemowe w instytucjach. W ramach programów EWT źródłem informacji o nieprawidłowościach są kontrole projektów i kontrole systemowe prowadzone przez KEWT, kontrole projektów realizowane przez KK, jak również działania podejmowane przez WS.

- b) instytucje funkcjonujące w obszarze systemu wdrażania funduszy polityki spójności: IA, KE, Europejski Trybunał Obrachunkowy oraz OLAF. Podmioty te prowadzą audyty, kontrole lub dochodzenia administracyjne dotyczące wdrażania środków przedmiotowych funduszy zarówno u beneficjentów, jak i w instytucjach systemu wdrażania. Wśród instytucji zajmujących się wdrażaniem funduszy należy wspomnieć także o ministrze właściwym ds. rozwoju regionalnego, który prowadzi kontrole służące potwierdzeniu utrzymania kryteriów desygnacji oraz kontrole krzyżowe horyzontalne i międzyokresowe⁴.
 - c) instytucje spoza systemu wdrażania funduszy polityki spójności, takie jak UZP, NIK, CBA, regionalne izby obrachunkowe, czy urzędy kontroli skarbowej.
- 2) Źródłem informacji o nieprawidłowościach mogą być również zawiadomienia przekazane przez organy ścigania, informacje prasowe i zawiadomienia przekazywane przez podmioty prywatne (w tym anonimowe) przede wszystkim instytucjom systemu wdrażania poszczególnych PO.
 - 3) Ponadto, informacje na temat poprawności wdrażania środków funduszy polityki spójności oraz potencjalnych nieprawidłowości można uzyskać poprzez weryfikację sprawozdań z realizacji projektów /poddziałów /działań /osi priorytetowych /programów operacyjnych.
 - 4) Należy podkreślić, że instytucje zajmujące się wdrażaniem poszczególnych PO, powinny analizować informacje pokontrolne sporządzone przez inne podmioty w celu identyfikacji informacji o nieprawidłowościach. W przypadku uzyskania takiej informacji, przed podjęciem działań korygujących i ewentualnym przekazaniem informacji o nieprawidłowości do właściwej instytucji, instytucja otrzymująca te informacje powinna je w odpowiedni sposób zweryfikować np. poprzez zasięgnięcie dodatkowych wyjaśnień u zainteresowanych podmiotów, weryfikację dokumentacji, ewentualnie kontrolę na miejscu.

⁴ Kontrole krzyżowe prowadzone są w oparciu o dane zawarte w systemie informatycznym i mają na celu wykrywanie i eliminowanie przypadków podwójnego finansowania wydatków. Szczegółowe informacje na temat kontroli krzyżowych zawarte zostały w *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020*.

Rozdział 6 – Sposoby postępowania z nieprawidłowościami

- 1) Sposób postępowania z nieprawidłowymi wydatkami uzależniony jest od momentu ich stwierdzenia. Należy wyróżnić następujące sytuacje:
 - a) stwierdzenie nieprawidłowości przed podpisaniem umowy o dofinansowanie realizacji projektu,
 - b) stwierdzenie nieprawidłowości przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność oraz
 - c) stwierdzenie nieprawidłowości po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność.
- 2) Szczególnym przypadkiem jest postępowanie z nieprawidłowościami indywidualnymi, które powstały na skutek działania lub zaniechania instytucji, o czym mowa w art. 24 ust. 11 ustawy. Procedura dokonywania korekt w takich sytuacjach została omówiona odrębnie, w Rozdziale 10.

Podrozdział 6.1 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu

- 1) Z dotychczasowych doświadczeń we wdrażaniu funduszy UE wynika, że część stwierdzanych nieprawidłowości stanowią nieprawidłowości wykryte przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu. Są to przede wszystkim nieprawidłowości stwierdzane podczas weryfikacji wniosków o dofinansowanie projektów i mogą one dotyczyć m. in. nieprawidłowości w zamówieniach publicznych (w przypadku projektów rozpoczętych przed złożeniem wniosku o dofinansowanie), a także polegać np. na przedłożeniu fałszywych dokumentów.
- 2) Sposób postępowania z nieprawidłowościami stwierdzonymi przed podpisaniem umowy o dofinansowanie projektu uzależniony jest od rodzaju i charakteru nieprawidłowości. Najważniejsze rodzaje przypadków omówiono poniżej.
- 3) W przypadku wystąpienia podejrzenia nadużycia finansowego instytucja powinna rozważyć wstrzymanie podpisania umowy o dofinansowanie projektu do czasu wyjaśnienia sprawy. Jednakże, jeżeli istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nadużycie finansowe miało miejsce, instytucja powinna wstrzymać podpisanie umowy.
- 4) W sytuacji stwierdzenia nadużycia finansowego, np. fałszerstwa dokumentów stanowiących załączniki do wniosku o dofinansowanie projektu, należy odstąpić od zawarcia umowy o dofinansowanie.

- 5) W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w projekcie, którego realizacja rozpoczęła się przed złożeniem wniosku o dofinansowanie, jeżeli wartość tej nieprawidłowości nie skutkowałaby uznaniem całości wydatków za niekwalifikowalne oraz nie istnieje podejrzenie nadużycia finansowego, umowa o dofinansowanie projektu może zostać zawarta. Wydatki nieprawidłowe nie będą jednak mogły być uznane za kwalifikowalne.
- 6) W sytuacji, gdy nieprawidłowość dotyczy zamówienia publicznego kluczowego dla realizacji projektu rozpoczętego przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, i jednocześnie nieprawidłowość nie skutkowałaby nałożeniem korekty 100% na wydatki objęte zamówieniem, zawarcie umowy z beneficjentem nadal jest możliwe. Wydatki nieprawidłowe nie będą mogły być uznane za kwalifikowalne. W przypadku, gdy kwoty nieprawidłowości nie będzie można precyzyjnie określić, wartość nieprawidłowości zostanie obliczona zgodnie z rozporządzeniem wydanym na podstawie art. 24 ust. 13 ustawy, zwanym dalej: taryfikatorem (zobacz Rozdział 7).

Podrozdział 6.2 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność

- 1) Nieprawidłowości stwierdzone przed zatwierdzeniem wniosku beneficjenta o płatność dzielimy na dwa rodzaje: nieprawidłowości stwierdzone przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o płatność oraz nieprawidłowości stwierdzone w trakcie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność. Sposób postępowania w obydwu przypadkach przedstawiono w Sekcjach 6.2.1 oraz 6.2.2 niniejszego podrozdziału.
- 2) Podkreślenia wymaga, iż wydatek niekwalifikujący się do współfinansowania, jako potencjalnie szkodliwy dla budżetu UE, wyczerpuje przesłanki nieprawidłowości określone w art. 2 pkt 36 rozporządzenia ogólnego i wymaga podjęcia działań korygujących, o których mowa w Rozdziale 4 pkt 4.

Sekcja 6.2.1 – Stwierdzenie nieprawidłowości przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o płatność

- 1) Szczególną sytuacją jest stwierdzenie nieprawidłowości przed złożeniem przez beneficjenta wniosku o płatność, np. w trakcie kontroli na miejscu. Nieprawidłowy wydatek nie może być we wniosku o płatność wskazany jako kwalifikowalny, z zastrzeżeniem sytuacji, o których mowa poniżej w pkt 2 i 3.
- 2) W przypadku, gdy nieprawidłowość dotyczy zamówienia publicznego przeprowadzonego z naruszeniem prawa, beneficjent, w zależności od charakteru i wagi naruszenia, może być uprawniony do częściowego zrefundowania wydatków poniesionych

w związku z postępowaniem obciążonym nieprawidłowością. W takim przypadku instytucja kontrolująca lub instytucja zajmująca się weryfikacją wniosków o płatność informuje beneficjenta o konieczności ujęcia we wniosku o płatność wydatków kwalifikowalnych pomniejszonych o kwotę, jaka wynikałaby z konieczności nałożenia korekty zgodnie z taryfikatorem.

- 3) Podobnie należy postąpić ze wszystkimi innymi wydatkami spoza obszaru zamówień publicznych, które zostały poniesione z naruszeniem przepisów lub zasad wdrażania funduszy UE i ich niekwalifikowalność jest tylko częściowa. Wówczas, zgodnie z przepisami rozporządzenia ogólnego, art. 143 ust. 2, kwota wydatku kwalifikowalnego, którą beneficjent deklaruje we wniosku o płatność, ulega proporcjonalnemu obniżeniu.
- 4) Instytucja weryfikująca wniosek beneficjenta o płatność jest odpowiedzialna za sprawdzenie, czy beneficjent dokonał odpowiedniego pomniejszenia kwoty wydatków kwalifikowalnych, o którym mowa w pkt 2 i 3. W przypadku stwierdzenia, iż beneficjent nie dokonał odpowiedniego pomniejszenia wydatków kwalifikowalnych, instytucja weryfikująca wniosek o płatność pomniejsza wydatki kwalifikowalne o kwotę wydatków nieprawidłowych, zgodnie z sekcją 6.2.2.

Sekcja 6.2.2 – Stwierdzenie nieprawidłowości w trakcie weryfikacji wniosku beneficjenta o płatność

- 1) W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w złożonym przez beneficjenta wniosku o płatność⁵, instytucja weryfikująca wniosek dokonuje pomniejszenia wartości wydatków kwalifikowalnych ujętych we wniosku o płatność złożonym przez beneficjenta o całkowitą kwotę wydatków nieprawidłowych
- 2) Stwierdzenie nieprawidłowych wydatków we wniosku o płatność przed jego zatwierdzeniem, o czym mowa w art. 24 ust. 9 pkt 1 ustawy, nie wiąże się z obniżeniem współfinansowania UE dla projektu, z zastrzeżeniem pkt 4 oraz 8.
- 3) W miejsce wydatków nieprawidłowych beneficjent może przedstawić inne wydatki kwalifikowalne, nieobarczone błędem. Wydatki te mogą być przedstawione w jednym bądź kilku wnioskach o płatność składanych w późniejszym terminie. Jako wydatki nieobarczone błędem należy traktować również wydatki skorygowane, o których mowa w sekcji 6.2.1, pkt 2. Instytucja odpowiedzialna za weryfikację wniosków

⁵ W programach EWT dotyczy to zarówno częściowego wniosku o płatność składanego do KK, jak również wniosku o płatność składanego do WS.

o płatność powinna zwrócić szczególną uwagę na zasadność zastąpienia przez beneficjenta wydatków niekwalifikowalnych innymi wydatkami kwalifikowalnymi.

- 4) W przypadku, gdy beneficjent nie może przedstawić do współfinansowania innych wydatków kwalifikowalnych, współfinansowanie UE dla projektu ulega obniżeniu. Powyższa kwota może zostać wykorzystana na dofinansowanie innych projektów realizowanych w ramach danego programu.
- 5) Instytucja weryfikująca wnioski o płatność informuje beneficjenta w formie pisemnej o dokonanych pomniejszeniach.
- 6) Zgodnie z art. 24 ust. 10 ustawy, w trybie określonym w art. 25 ust. 2-12 ustawy, beneficjent w terminie 14 dni od dnia otrzymania informacji o pomniejszeniu może wnieść umotywowane pisemne zastrzeżenia.
- 7) W przypadku pozytywnego rozpatrzenia zastrzeżeń zgłoszonych przez beneficjenta, instytucja – w zależności od konkretnej sytuacji i rozwiązań przyjętych w danym programie – dokonuje odpowiedniej zmiany we wniosku o płatność albo zwraca się do beneficjenta z prośbą o ujęcie zakwestionowanych wydatków w kolejnym wniosku o płatność.
- 8) W sytuacji, gdy beneficjent zawrze we wniosku o płatność wydatek, który wcześniej, w wyniku kontroli, został uznany za nieprawidłowy, instytucja weryfikująca wniosek powinna ocenić, czy nie zachodzą przesłanki podejrzenia popełnienia przestępstwa. Celowe przedstawienie do rozliczenia wydatków niekwalifikowalnych może stanowić próbę popełnienia przestępstwa, o którym mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) albo przestępstwa skarbowego, o którym mowa w ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2013 r., poz. 186 z późn. zm.). W ramach systemu zaliczkowego, w sytuacji negatywnego rozpatrzenia zastrzeżeń zgłoszonych przez beneficjenta lub ich niezgłoszenia, przy jednoczesnym braku zgody beneficjenta na pomniejszenie wartości wydatków kwalifikowalnych o wydatki nieprawidłowe, właściwa instytucja wzywa beneficjenta do zwrotu kwoty stwierdzonej nieprawidłowości na podstawie wezwania, o którym mowa w art. 207 ust. 8 ufp. Po bezskutecznym upływie terminu zwrotu wskazanego w ww. wezwaniu, IZ, IP lub upoważniona IW wydaje decyzję, o której mowa w art. 207 ust. 9 ufp. Sposoby odzyskiwania od beneficjenta środków nieprawidłowo wydatkowanych zostały omówione w Rozdziale 8.

Podrozdział 6.3 – Nieprawidłowości stwierdzone po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność

- 1) W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność⁶, zachodzi konieczność nałożenia korekty finansowej na wydatki w ramach projektu. Wiąże się to z obniżeniem całkowitej kwoty współfinansowania UE dla danego projektu o kwotę nałożonej korekty. Beneficjent w miejsce nieprawidłowych wydatków nie ma już możliwości przedstawienia do współfinansowania innych wydatków kwalifikowalnych, nieobarczonych błędem.
- 2) Kwota, o jaką obniżone zostało współfinansowanie UE dla danego projektu, może zostać przeznaczona na współfinansowanie UE innego projektu w ramach tego samego programu operacyjnego.
- 3) Sposób obliczenia wysokości korekty finansowej został przedstawiony w Rozdziale 7.
- 4) Sposoby odzyskania od beneficjenta środków nieprawidłowo wydatkowanych zostały omówione w Rozdziale 8.

Rozdział 7 – Obliczanie wysokości korekty finansowej

- 1) Kwota korekty powinna być równa kwocie nieprawidłowo poniesionego wydatku w wysokości odpowiadającej wartości wkładu z budżetu UE. Dla jej właściwego określenia konieczne jest uwzględnienie stopy współfinansowania dla danego projektu. Wysokość korekty należy wówczas obliczyć według następującego wzoru:

$$K_K = N_w * S\%$$

gdzie:

K_K – kwota korekty,

N_w – nieprawidłowy wydatek,

S – stopa współfinansowania UE określona procentowo.

Przykład 1

Beneficjent realizuje projekt szkoleniowy, w ramach którego dokonuje zakupu sprzętu komputerowego, który w przypadku tego projektu jest wydatkiem niekwalifikującym się

⁶ W programach EWT dotyczy to wniosku o płatność składanego do WS.

do dofinansowania. Cena zakupu sprzętu wynosi 6500 zł. Stopa współfinansowania UE wynosi 85%.

Kwota korekty = 6500 * 85%.

- 2) W większości przypadków określenie wysokości korekty w powyższy sposób jest możliwe. Występuje też jednak wiele sytuacji, w szczególności w obszarze zamówień publicznych, gdy precyzyjne określenie wysokości nieprawidłowych wydatków nie jest możliwe. Wówczas, kierując się ogólną zasadą sformułowaną w art. 143 rozporządzenia ogólnego, należy zastosować korektę w wysokości proporcjonalnej do charakteru i wagi popełnionej nieprawidłowości, uwzględniając przy tym straty poniesione przez fundusze polityki spójności.
- 3) W przypadku, gdy tego rodzaju nieprawidłowość dotyczy zamówień publicznych, należy zastosować stawkę procentową korekty określoną w taryfikatorze, pamiętając o konieczności uwzględnienia stopy współfinansowania UE dla projektu. W takiej sytuacji korekta nakładana jest na całość wydatków kwalifikowalnych dotyczących zamówienia dotkniętego nieprawidłowością i należy określić ją w następujący sposób:

$$K_K = \sum K_W * S\% * T\%$$

gdzie:

K_K – kwota korekty,

$\sum K_W$ – suma wydatków kwalifikowalnych w zamówieniu,

S – stopa współfinansowania UE określona procentowo,

T% - stawka procentowa korekty określona w taryfikatorze.

Przykład 2

Beneficjent realizuje projekt budowlany, w ramach którego ogłasza zamówienie publiczne na świadczenie usług księgowych. Beneficjent dopuszcza się naruszenia oceny ofert, które nie skutkuje nieważnością zamówienia, stanowi jednak nieprawidłowość wymagającą nałożenia korekty finansowej. Suma wydatków kwalifikowalnych dla tego zamówienia wynosi 800 tys. zł, poziom współfinansowania 80%. W celu ustalenia wysokości korekty należy posłużyć się taryfikatorem, w którym określono stawki procentowe korekt za różne rodzaje naruszeń prawa zamówień publicznych:

Kwota korekty = 800 tys. * 80% * stawka % z taryfikatora.

- 4) Inną sytuacją, gdy należy zastosować korektę proporcjonalną, jest np. nieprawidłowość polegająca na niezachowaniu trwałości projektu. Wówczas podstawą wymierzenia korekty jest 100% wartości wydatków kwalifikowalnych, a korektę należy nałożyć proporcjonalnie do okresu, przez który trwałość projektu nie została zachowana.

Rozdział 8 – Odzyskiwanie środków i skutki nieprawidłowości dla beneficjentów

- 1) Z odzyskiwaniem środków mamy do czynienia wówczas, gdy nieprawidłowość została stwierdzona po dokonaniu wypłaty na rzecz beneficjenta. Taka sytuacja może mieć miejsce w dwóch przypadkach:
 - a) gdy nieprawidłowość została wykryta po zatwierdzeniu wniosku beneficjenta o płatność i wypłacie środków na rzecz beneficjenta oraz
 - b) w projektach rozliczanych na zasadzie zaliczek – również w przypadku, gdy we wniosku o płatność rozliczającym zaliczkę beneficjent zawrze wydatki nieprawidłowe i jednocześnie nie wyrazi zgody na pomniejszenie przez instytucję kwoty wydatków kwalifikowalnych o wartość wydatków nieprawidłowych.
- 2) Odzyskiwanie środków może odbywać się w szczególności:
 - a) w procedurze wskazanej w art. 207 ufp,
 - b) na każdym etapie procedury zwrotu środków z ustanowionych zabezpieczeń umownych,
 - c) w przypadku programów EWT – w oparciu o umowę albo decyzję o dofinansowaniu projektu.

Podrozdział 8.1 – Procedura odzyskiwania środków wskazana w art. 207 ufp

- 1) Procedura odzyskiwania środków określona została w art. 207 ufp i może polegać na pomniejszeniu kolejnych płatności na rzecz beneficjenta, o ile taka możliwość istnieje, albo na dokonaniu przez beneficjenta zwrotu środków na rachunki wskazane przez właściwą instytucję.
- 2) Należy podkreślić, że choć niniejsze wytyczne dotyczą korygowania wydatków nieprawidłowych jedynie w zakresie środków funduszy polityki spójności, to procedurze odzyskiwania podlegają również publiczne środki krajowe. W odniesieniu do środków krajowych również mają zastosowanie przepisy art. 207 ufp.

- 3) Procedura odzyskiwania środków określona w art. 207 ufp, ust. 1-9, nie dotyczy beneficjentów będących państwowymi jednostkami budżetowymi.
- 4) Stosownie do postanowień art. 67 ufp, do spraw dotyczących należności, o których mowa w art. 60, nieuregulowanych w ufp, stosuje się przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 - Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r. poz. 267, z późn. zm.) oraz odpowiednio przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2012 r. poz. 749, z późn. zm.), zwanej dalej ordynacją podatkową.
- 5) Zgodnie z procedurą odzyskiwania nieprawidłowo wydatkowanych środków, właściwa instytucja w pierwszej kolejności wystosowuje do beneficjenta pisemne wezwanie do wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności na rzecz beneficjenta lub do dokonania zwrotu środków w wysokości określonej w wezwaniu, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania.
- 6) W przypadku, gdy beneficjent nie wyraża zgody na pomniejszenie kolejnych płatności ani nie dokona zwrotu środków w wyznaczonym terminie, właściwy organ wydaje decyzję określającą kwotę przypadającą do zwrotu i termin, od którego nalicza się odsetki oraz sposób zwrotu środków, tj. czy należność beneficjenta zostanie pomniejszona o kwotę podlegającą zwrotowi z kolejnych płatności, czy też beneficjent zostanie zobowiązany do dokonania wpłaty.
- 7) Decyzję, o której mowa w pkt. 6, może wydać organ pełniący funkcję IZ, IP albo upoważniona przez IZ lub IP IW, o ile jest jednostką sektora finansów publicznych.
- 8) Jeśli dana IW jest instytucją spoza sektora finansów publicznych, powinna niezwłocznie przekazać do IP albo do IZ informację o zaistnieniu przesłanek skutkujących koniecznością wydania decyzji o zwrocie. Zakres informacji oraz niezbędne dokumenty towarzyszące takiemu zgłoszeniu określa właściwa IZ.
- 9) Od decyzji wydanej przez IP lub IW beneficjent może złożyć odwołanie do właściwej IZ. W sytuacji, gdy rozpatrywanie odwołań od decyzji IW zostało powierzone IP, beneficjent składa odwołanie do IP. Natomiast w przypadku wydania decyzji w pierwszej instancji przez IZ, beneficjent może zwrócić się do tej instytucji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy.
- 10) Ewentualne spory beneficjenta z instytucją, dotyczące wydanej decyzji o zwrocie mogą być rozstrzygane przez sąd administracyjny.

- 11) Do egzekucji należności pieniężnych wynikających z decyzji o zwrocie stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn.zm.).
- 12) W przypadku, gdy odzyskanie środków nieprawidłowo wydatkowanych jest bezskuteczne, IP lub IW informuje o tym IZ, która – jako pełniąca funkcję instytucji certyfikującej – informuje KE o kwotach, które nie mogą zostać odzyskane lub których nie spodziewa się odzyskać.
- 13) Postanowienia podrozdziału nie dotyczą programów EWT.

Podrozdział 8.2 – Postępowanie z nieprawidłowo lub nieterminowo rozliczonymi zaliczkami

- 1) Odnosząc się do sytuacji wskazanej w pkt. 1 lit. b niniejszego rozdziału należy stwierdzić, że rozliczenie zaliczki polega na wykazaniu przez beneficjenta wydatków kwalifikowalnych we wnioskach o płatność w terminach i na warunkach określonych w umowie o dofinansowanie projektu oraz zgodnie z systemem realizacji danego PO albo na zwrocie części lub całości zaliczki.
- 2) Stosownie do art. 189 ust. 3 ufp, w przypadku niezłożenia przez beneficjenta wniosku o płatność na kwotę lub w terminie, o których mowa we właściwych przepisach, od środków pozostałych do rozliczenia, przekazanych w ramach zaliczki, nalicza się odsetki jak dla zaległości podatkowych, liczone od dnia przekazania środków, tj. od dnia obciążenia rachunku danej instytucji, do dnia złożenia wniosku o płatność.
- 3) Zgodnie z art. 189 ust. 3a oraz art. 189 ust. 3b ufp, w przypadku stwierdzenia okoliczności, o których mowa powyżej, instytucja, która podpisała umowę z beneficjentem, wzywa go do zapłaty odsetek lub do wyrażenia zgody na pomniejszenie kolejnych płatności w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. Po bezskutecznym upływie tego terminu organ pełniący funkcję IZ, IP albo IW wydaje decyzję o zapłacie odsetek, określającą kwotę środków, od których nalicza się odsetki oraz termin, od którego nalicza się odsetki, a także sposób ich zapłaty.
- 4) Co do zasady, w odniesieniu do projektów, w których dofinansowanie przekazywane jest w formie zaliczki, w przypadku opóźnień w prawidłowym rozliczaniu wydatków, zastosowanie znajduje przepis art. 189 ufp. Mogą jednakże występować sytuacje, w których beneficjent będzie musiał nie tylko zapłacić odsetki, ale również zwrócić kwotę otrzymanej wcześniej zaliczki. W takim przypadku, w odniesieniu do tego beneficjenta, należy wszcząć procedurę odzyskiwania określoną przepisami art. 207 ufp.

- 5) W przypadku programów EWT sposób postępowania z nieprawidłowo lub nieterminowo rozliczonymi zaliczkami jest regulowany w decyzji albo w umowie o dofinansowanie projektu.

Podrozdział 8.3 – Skutki stwierdzenia nieprawidłowości dla beneficjentów

- 1) Popęlnienie nieprawidłowości przez beneficjenta może wiązać się z następującymi konsekwencjami:
- a) zwrotem środków otrzymanych na realizację projektu wraz z odsetkami – zwrot następuje zawsze, gdy na beneficjenta nałożona zostanie korekta finansowa oraz gdy zajdą przesłanki określone w art. 207 ust 1 ufp⁷. Należy przy tym pamiętać, że nałożenie korekty finansowej, o której mowa w niniejszych wytycznych, wiąże się z koniecznością zwrotu środków pochodzących z budżetu UE, natomiast wystąpienie przesłanek, o których mowa w art. 207 ust. 1 ufp, implikuje zwrot zarówno unijnej, jak i krajowej części współfinansowania.
 - b) rozwiązaniem umowy o dofinansowanie projektu – zgodnie z warunkami określonymi w umowie o dofinansowanie,
 - c) wykluczeniem z prawa otrzymania dofinansowania na okres trzech lat liczonych od dnia dokonania zwrotu środków – jeżeli wystąpi jedna z przesłanek określonych w art. 207 ust. 4 ufp⁸,
 - d) pozbawieniem, ograniczeniem wolności lub grzywną – jeżeli nieprawidłowość wiąże się z popęlnieniem przestępstwa, o którym mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.),
 - e) pozbawieniem, ograniczeniem wolności lub grzywną – z tytułu popęlnienia przestępstwa skarbowego lub grzywną z tytułu popęlnienia wykroczenia

⁷ Zgodnie z art. 207 ust. 1 ufp przesłanki zwrotu środków to: wykorzystanie środków niezgodnie z przeznaczeniem, wykorzystanie ich z naruszeniem procedur, pobranie środków nienależnie lub w nadmiernej wysokości.

⁸ Zgodnie z art. 207 ust. 4 przesłanki wykluczenia beneficjenta z możliwości otrzymania dofinansowania to: 1) otrzymanie płatności na podstawie przedstawionych jako autentyczne dokumentów podrobionych lub przerobionych lub dokumentów potwierdzających nieprawdę, 2) niezwrócenie środków w terminie, o którym mowa w ust. 1 art. 207 ufp, 3) okoliczności, o których mowa w ust. 1 art. 207 ufp (tj. przesłanki zwrotu środków) wystąpiły wskutek popęlnienia przestępstwa przez beneficjenta, partnera, podmiot upoważniony do dokonywania wydatków, a w przypadku, gdy podmioty te nie są osobami fizycznymi - osobę uprawnioną do wykonywania w ramach projektu czynności w imieniu beneficjenta, przy czym fakt popęlnienia przestępstwa przez wyżej wymienione podmioty został potwierdzony prawomocnym wyrokiem sądownym.

skarbowego, o których mowa w ustawie z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2013, poz. 186 z późn. zm.),

- f) zakazem pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi, karą pieniężną, naganą, upomnieniem – jeżeli nieprawidłowość wiąże się z którymś z naruszeń dyscypliny finansów publicznych, określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 168).
- 2) W przypadku programów EWT możliwe konsekwencje dla beneficjentów w związku z popełnieniem nieprawidłowości zostały uregulowane w decyzji albo w umowie o dofinansowanie projektu.

Podrozdział 8.4 – Rejestr podmiotów wykluczonych

- 1) Rejestr podmiotów wykluczonych (na podstawie art. 207 ufp) z możliwości otrzymania dofinansowania ze środków funduszy europejskich prowadzony jest, zgodnie z art. 210 ufp, przez Ministra Finansów.
- 2) Sposób i tryb wpisywania podmiotów oraz uzyskiwania informacji zawartych w rejestrze został określony w rozporządzeniu Ministra Finansów, wydanym na podstawie art. 210 ust. 2 ufp. Informacje zawarte w rejestrze udostępniane są IZ, IP i IW na pisemny wniosek tych instytucji, a także beneficjentom w odniesieniu do ich własnego statusu.
- 3) Postanowienia niniejszego podrozdziału nie dotyczą programów EWT.

Rozdział 9 – Obliczanie odsetek od kwot podlegających zwrotowi oraz z tytułu nierozliczonych zaliczek

- 1) Zgodnie z art. 207 ufp środki przeznaczone na realizację PO, wykorzystane w sposób nieprawidłowy, podlegają zwrotowi wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, liczonymi od dnia przekazania środków, tj. od dnia obciążenia rachunku danej instytucji.
- 2) W przypadku, gdy wydawana jest decyzja o zwrocie środków, o której mowa w podrozdziale 8.1 pkt 6, beneficjent powinien zwrócić wskazaną kwotę wraz odsetkami obliczonymi w wysokości jak dla zaległości podatkowych w terminie 14 dni od dnia doręczenia ostatecznej decyzji, na wskazany w tej decyzji rachunek bankowy.
- 3) Zgodnie z przepisami ufp, konieczność naliczenia odsetek, o których mowa w pkt 1 niniejszego rozdziału, dotyczy również płatności ze środków funduszy polityki spójności

przekazanych w formie zaliczek. W przypadku niezłożenia wniosku o płatność na odpowiednią kwotę lub w przewidzianym terminie⁹, od środków pozostałych do rozliczenia, przekazanych w ramach zaliczki, nalicza się odsetki w wysokości jak dla zaległości podatkowych, liczone od dnia przekazania środków do dnia złożenia wniosku o płatność.

- 4) Ostatnim dniem, za który należy obliczyć odsetki, jest, z zastrzeżeniem pkt 3, dzień zwrotu środków, tj. dzień obciążenia rachunku beneficjenta, lub dzień wpływu do właściwej instytucji pisemnej zgody na pomniejszenie kolejnych płatności, o czym mowa w Podrozdziale 8.1 pkt 5.
- 5) Obliczając odsetki należy pamiętać, że zgodnie z art. 63 §. 1 ordynacji podatkowej kwotę odsetek należy zaokrąglić do pełnych złotych w ten sposób, że końcówki kwot wynoszące mniej niż 50 groszy pomija się, a końcówki kwot wynoszące 50 i więcej groszy podwyższa się do pełnych złotych.
- 6) Zgodnie z art. 54 §. 1 pkt 5 ordynacji podatkowej odsetek za zwłokę nie nalicza się, jeżeli ich wysokość nie przekraczałaby trzykrotnej wartości opłaty pobieranej przez operatora wyznaczonego w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe (Dz. U. 2012. poz. 1529), za traktowanie przesyłki listowej jako przesyłki poleconej.
- 7) Postanowienia niniejszego rozdziału nie dotyczą programów EWT.

Rozdział 10 – Nieprawidłowość indywidualna niezawiniona przez beneficjenta – procedura dokonywania korekty finansowej

- 1) Nieprawidłowość indywidualna niezawiniona przez beneficjenta to, zgodnie z ustawą, nieprawidłowość, która wynikała bezpośrednio z działania lub zaniechania instytucji funkcjonującej w systemie wdrażania danego programu operacyjnego lub też z działania lub zaniechania organu państwa.
- 2) W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości indywidualnej niezawinionej przez beneficjenta należy nałożyć korektę finansową na wydatki w ramach projektu tak, jak w przypadku innych nieprawidłowości indywidualnych.

⁹ Zgodnie z art. 189 ust. 4 ufp, Minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego w porozumieniu z Ministrem Finansów, a w zakresie środków europejskich przeznaczonych na realizację programów finansowanych z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rybackiego - także w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rybołówstwa, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb udzielania oraz rozliczania zaliczek, a także terminy składania wniosków o płatność oraz ich zakres, uwzględniając rodzaje beneficjentów i sposób wdrażania działań w ramach programu finansowanego z udziałem środków europejskich.

- 3) Konsekwentnie, w przypadku, o którym mowa w pkt 2, nałożenie korekty skutkuje koniecznością obniżenia współfinansowania UE dla projektu. Jednocześnie jednak beneficjent nie powinien ponosić kosztu korekty, dlatego pomimo obniżenia współfinansowania UE, otrzymuje środki na pokrycie wydatków nieprawidłowych, choć będą one stanowiły wydatki niekwalifikowalne w projekcie.
- 4) Wkład anulowany w związku z nałożeniem korekty nie może być ponownie wykorzystany na operacje, które były przedmiotem korekty. Koszt korekty finansowej musi zostać pokryty przez instytucję, która dopuściła się zaniechania lub której działanie doprowadziło do nieprawidłowości indywidualnej beneficjenta, a uwolniona w ten sposób kwota może zostać przeznaczona na inny projekt w ramach danego PO.
- 5) Jeżeli instytucja, o której mowa powyżej, jest państwową jednostką budżetową, to kwota korekty zostanie ostatecznie pokryta ze środków budżetu państwa. W pozostałych przypadkach instytucja musi ją pokryć z własnych środków.
- 6) Podmiotem stwierdzającym, czy dana nieprawidłowość indywidualna wynika z działania lub zaniechania instytucji, której IZ powierzyła realizację zadań na mocy art. 10 ust. 1 i 2 oraz art. 12 ust. 3 ustawy (tj. IP i IW oraz WS), jest właściwa IZ.
- 7) W odniesieniu do IZ i KK podmiotem stwierdzającym zaistnienie okoliczności, o których mowa w pkt 1, jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego.

Rozdział 11 – Nieprawidłowość systemowa – procedura dokonywania korekty finansowej

- 1) Nieprawidłowość systemowa może wystąpić na różnych szczeblach wdrażania programu operacyjnego i w związku z tym może dotyczyć całego programu albo tylko jego części. W przypadku, gdy nieprawidłowość została popełniona przez IW, korekta finansowa nakładana jest przez IP, o ile IZ delegowała jej to uprawnienie na mocy porozumienia albo umowy. W przeciwnym przypadku korekta nakładana jest przez IZ. W przypadku, gdy nieprawidłowość została popełniona przez IP, korekta finansowa nakładana jest przez właściwą IZ. W przypadku, gdy nieprawidłowość została popełniona przez IZ, dokonuje ona autokorekty w odpowiednim zakresie PO, tj. w odniesieniu do całego programu, właściwej osi priorytetowej albo określonego rodzaju projektów.
- 2) Wysokość korekty finansowej powinna zostać ustalona na podstawie przepisów rozporządzenia delegowanego. Rozdział IV Sekcja IV tego rozporządzenia dotyczy korekt finansowych KE w związku z defektami systemów. Przepisy art. 30 określają

kryteria ustalania poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemów zarządzania i kontroli, natomiast przepisy art. 31 określają kryteria stosowania korekt finansowych na podstawie stawek zryczałtowanych lub ekstrapolowanych oraz kryteria ustalania poziomu korekty finansowej.

- 3) Przywołane powyżej przepisy odnoszą się do działań KE wobec państw członkowskich w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości systemowej. Te same kryteria stosowania korekt finansowych i ustalania ich poziomów powinny być stosowane przez instytucje systemu wdrażania funduszy unijnych, gdy nieprawidłowości systemowe zostaną stwierdzone przez instytucję systemu wdrażania lub jakikolwiek inny krajowy podmiot prowadzący kontrole wdrażania funduszy unijnych.
- 4) Koszty korekt finansowych nałożonych w związku z nieprawidłowościami systemowymi ponoszą instytucje, które dopuściły się błędnych działań lub zaniechań. W przypadku, gdy są one państwowymi jednostkami budżetowymi, kwota korekty zostanie ostatecznie pokryta ze środków budżetu państwa. W pozostałych przypadkach instytucja musi je pokryć z własnych środków.
- 5) Kwota korekty wynikająca z nieprawidłowości systemowej może zostać ponownie wykorzystana na realizację PO, z wyłączeniem projektów objętych korektą. W sytuacji, gdy korektą finansową objęty jest cały program i nie ma możliwości wyodrębnienia rodzajów projektów, których nie dotyczy nieprawidłowość systemowa, wkład wspólnotowy w ramach tego programu ulega ostatecznemu obniżeniu.
- 6) W ramach programów EWT procedura postępowania z nieprawidłowościami systemowymi została uregulowana w odrębnych dokumentach.

Rozdział 12 – Odpowiedzialność za proces korygowania wydatków

- 1) Podmiotami odpowiedzialnymi za proces korygowania wydatków są, co do zasady, instytucje, które zawarły z beneficjentami umowy o dofinansowanie. Instytucje te są również zobowiązane do przekazywania informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach do IZ/KEWT. W związku z tym, w szczególności na tych instytucjach ciąży również obowiązek analizy wyników kontroli pochodzących od podmiotów spoza systemu wdrażania funduszy UE, tj. np. NIK czy UZP. Informacje o naruszeniach przepisów i zasad realizacji projektów mogą być bezpośrednio przekazywane IW/IP/IZ/KEWT przez te podmioty.
- 2) W przypadku nieprawidłowości systemowych, podmiotem odpowiedzialnym za cały proces korygowania wydatków jest, co do zasady, IZ programem. Mogą jednak wystąpić

sytuacje, w których nieprawidłowość systemowa wystąpiła wskutek błędów popełnionych przez IW i dotyczy ona tylko części osi priorytetowej wdrażanej przez tę instytucję. W takiej sytuacji, jeśli IZ delegowała do IP kompetencje w zakresie korygowania wydatków w przypadku nieprawidłowości systemowych, podmiotem odpowiedzialnym jest właściwa IP.

Rozdział 13 – Korekta finansowa a rozliczenia z Komisją Europejską

- 1) Z punktu widzenia rozliczeń z Komisją decydującym czynnikiem jest moment stwierdzenia nieprawidłowości. Jeśli nieprawidłowość została stwierdzona i skorygowana przed certyfikowaniem wydatków do KE / przed przekazaniem wniosku o płatność do KE, to nałożona korekta nie ma wpływu na rozliczenia z Komisją.
- 2) Natomiast w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości po certyfikowaniu nieprawidłowego wydatku do KE, należy:
 - a) wycofać środki poprzez pomniejszenie pierwszego możliwego wniosku o płatność przekazywanego do KE – windykacja następuje najczęściej po pomniejszeniu, lub
 - b) poddać środki procedurze odzyskiwania – pomniejszenie następuje dopiero po odzyskaniu środków.
- 3) Niezależnie od momentu stwierdzenia nieprawidłowości korektę finansową należy odnotować w zestawieniu wydatków dla roku obrachunkowego, w którym podjęto decyzję o anulowaniu wkładu UE dla projektu.
- 4) Obowiązek uwzględniania korekt finansowych we wnioskach o płatność przekazywanych do KE dotyczy nieprawidłowości indywidualnych i systemowych.
- 5) Szczegółowe uregulowania dotyczące obowiązków IZ w zakresie prowadzenia rejestru kwot podlegających procedurze odzyskiwania oraz kwot wycofanych po anulowaniu całości albo części dofinansowania dla projektu określone zostały w *Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie warunków certyfikacji oraz przygotowania prognoz wniosków o płatność do Komisji Europejskiej w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020*.

Rozdział 14 – Ogólne zasady raportowania nieprawidłowości

- 1) Zgodnie z art. 122 ust. 2 rozporządzenia ogólnego państwo członkowskie zobowiązane jest do informowania KE o stwierdzonych nieprawidłowościach, jeśli wkład z funduszy polityki spójności w ramach danej nieprawidłowości przekracza 10 tys. euro. Państwo członkowskie informuje również o istotnych faktach dotyczących przebiegu

prowadzonych postępowań zgodnie z procedurami wskazanymi w pkt 6 tego rozdziału, w oparciu o które możliwe jest przekazanie do KE jednego raportu następczego, będącego jednocześnie raportem zamykającym sprawę.

- 2) W sytuacji, gdy nieprawidłowość może mieć skutki poza terytorium Polski, należy niezwłocznie poinformować KE o tej nieprawidłowości, niezależnie od jej wymiaru finansowego. W przypadku takiej nieprawidłowości poinformowanie o niej KE nie jest uwarunkowane dokonaniem wstępnego ustalenia administracyjnego lub sądowego.
- 3) Szacując wartość wykrytej nieprawidłowości należy zapewnić, aby jej pełny wymiar finansowy obejmował także szkodę potencjalną, czyli wydatki nieprawidłowe, którym zapobieżono dzięki odpowiednio wczesnemu wykryciu nieprawidłowości. Kwota nieprawidłowości powinna bowiem odzwierciedlać pełny wymiar finansowy, w tym faktyczną i potencjalną szkodę. Poprawne oszacowanie całkowitej kwoty nieprawidłowości przekłada się na wartość udziału UE w tej kwocie, a jego odniesienie do progu sprawozdawczego 10 tys. euro warunkuje obowiązek sporządzenia raportu do KE.
- 4) W Polsce podmiotem odpowiedzialnym za przekazywanie powyższych informacji bezpośrednio do KE jest Pełnomocnik Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej¹⁰, zwany dalej Pełnomocnikiem Rządu. Pełnomocnik Rządu realizuje swoje zadania przy pomocy komórki organizacyjnej w Ministerstwie Finansów, tj. MF-R.
- 5) Obowiązki dotyczące przekazywania informacji o nieprawidłowościach i prowadzonych postępowaniach do MF-R ciąży natomiast na IZ poszczególnymi programami oraz KEWT.
- 6) Pełnomocnik Rządu¹¹ w stosownych procedurach określa zadania poszczególnych podmiotów odpowiedzialnych za informowanie o nieprawidłowościach oraz zasady współpracy między nimi i terminy realizacji tych zadań, a także przedstawia tryb i zakres

¹⁰ Na podstawie § 1 ust. 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 119, poz. 1113, z późn. zm) Pełnomocnikiem Rządu jest Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej.

¹¹ Pełnomocnik Rządu, na mocy § 2 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie Pełnomocnika Rządu do Spraw Zwalczania Nieprawidłowości Finansowych na Szkodę Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej, odpowiada za *inicjowanie, koordynację i realizację działań mających na celu zabezpieczenie interesów finansowych Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej*, w tym: [...] *przekazywanie do KE raportów dotyczących nieprawidłowości w wykorzystaniu środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, zgodnie z obowiązującymi przepisami.*

przekazywanych informacji, stosownie do wymogów KE, w tym przy pomocy systemu IMS.

7) Należy podkreślić, że zgodnie z rozporządzeniem ogólnym nie wszystkie nieprawidłowości podlegają obowiązkowi zgłoszenia do KE. Raportowaniu nie podlegają nieprawidłowości nieprzekraczające progu, o którym mowa w pkt 1. Ponadto w przepisie art. 122 ust. 2 rozporządzenia ogólnego określono wyjątki od konieczności zgłaszania nieprawidłowości bez względu na kwotę wkładu z funduszy. Państwa członkowskie nie powiadamiają Komisji o nieprawidłowościach w następujących przypadkach:

- a) gdy nieprawidłowość polega jedynie na niewykonaniu, w całości lub w części, operacji objętej dofinansowanym programem operacyjnym z powodu upadłości beneficjenta;
- b) zgłoszonych dobrowolnie przez beneficjenta IZ lub IC, zanim którakolwiek z tych instytucji wykryje nieprawidłowość, zarówno przed wypłaceniem wkładu publicznego, jak i po nim;
- c) które zostały wykryte i skorygowane przez IZ lub IC zanim włączono stosowne wydatki do zestawienia wydatków przedkładanego Komisji.

Wyjątki te nie dotyczą przypadków podejrzenia nadużycia finansowego ani poprzedzających upadłość beneficjenta.

- 8) W odniesieniu do nieprawidłowości stwierdzonych w trakcie kontroli instytucji UE (np. KE, OLAF) należy podkreślić, że raport końcowy tych instytucji z kontroli, misji lub dochodzenia administracyjnego, stwierdzający nieprawidłowości w rozumieniu rozporządzenia ogólnego, należy traktować jako tzw. wstępne ustalenie administracyjne lub sądowe, skutkujące obowiązkiem terminowego przekazania raportu o nieprawidłowości do KE, co nie wyklucza możliwości jej anulowania w toku dalszego postępowania, np. wyjaśnień z KE.
- 9) W procesie gromadzenia, przechowywania i przekazywania informacji o nieprawidłowościach IZ zapewnia ochronę danych zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 z późn. zm.).